

DESPRE COMUNIZAREA P.S.D.R. – STUDIU DE CAZ: ORGANIZAȚIA JUDEȚEANĂ BRĂILA (1945-1948)

Ștefan AFTODOR*

THE COMMUNIST TRANSFORMATION OF THE ROMANIAN SOCIAL DEMOCRATIC PARTY. CASE STUDY: COUNTY ORGANIZATION BRĂILA (1945-1948) (Abstract)

The history of the Romanian Social Democratic Party has been marked by the process of communization after World War II, mainly in 1945-1948. In this study we have focused on the local organization of the Social Democratic Party from Braila. We have analysed the reconstruction of the party after World War II, the involvement of the local socialist leaders in the political life from Braila, as well as the influence of the central government and its representatives on the local events.

Keywords: socialism, communism, World War II, party leaders, elections

Împlinirea a 120 de la înființarea primului partid poziționat la stânga vieții politice din România¹ constituie în sine un moment de reflecție dar și un stimul pentru analiza destinului socialismului românesc după al doilea război mondial. Identificarea modalității prin care a fost anihilat tocmai un partid care reprezenta interesele muncitorilor într-unul din cele mai importante centre economice ale României se constituie într-un deziderat necesar pentru o mai bună înțelegere a evoluției societății românești postbelice. De fapt, în studiul de față vom reliefa modul în care s-a desfășurat în Brăila procesul de comunizare a partidului socialist, ca parte a procesului de anihilare a pluralismului politic în România, desfășurat între anii 1945-1948.

Fără a constitui preocuparea de față, este totuși util a preciza că Brăila a avut un rol activ în micarea socialistă din România de până la momentul instaurării regimului de autoritate monarhică, în februarie 1938, de către regele Carol al II-lea. Dinamismul vieții comerciale și industriale din Brăila s-a reflectat și în existența

* Profesor doctor. Societatea de Științe Istorice – filiala Brăila.

¹ În urma congresului din 31 martie-3 aprilie 1893, ținut la Clubul Muncitorilor din București, conform Ioan Căpreanu, *Istoria partidelor politice românești (de la 1859-2002)*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2009, p.86; Ioan Scurtu, Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mămina, Stan Stoică, *Enciclopedia Partidelor Politice din România 1859-2003*, București, Editura Meronia, 2003, p.121.

unei mișcări sindicale și socialiste în aceleași coordonate, între momentele de referință care i-au implicat pe socialiștii brăileni fiind de amintit: constituirea în 1895 a primului club muncitoresc la Brăila, micările greviste, din anii 1910-1911 (conduse de Ștefan Gheorghiu), sau cele din 1933.² De precizat că organizarea mișcării socialiste la Brăila nu a avut loc decât la nivel de oraș, neexistând secții ale partidului în județ, socialiștii având de înfruntat și ostilitatea mișcării legionare încă din 1933.³ Bineînțeles, desființarea partidelor politice în 1938 și perioada cel puțin la fel de neprielnică din cel de-al doilea război mondial a paralizat activitatea socialiștilor în Brăila. O schimbare majoră a fost însă adusă de evenimentele care au însoțit actul de la 23 august 1944.

I. Situația PSD la nivel național după 23 august 1944.

Totuși, prezentarea evoluției organizației județene Brăila a PSD indiferent de perioada de timp, fără a se contextualiza, fără a se integra în ansamblul vieții politice din România ar face cu siguranță ca demersul să fie parțial, cu o certă limitare a înțelegerii fenomenului istoric, așadar cu un nefast caracter anodin. Se impune mai cu seamă o succintă prezentare a situației la nivel central a Partidului Social Democrat din România⁴, o dată cu îndepărtarea de la putere a mareșalului Antonescu.

În mod paradoxal, situația României în anul 1944 a creat premisele pentru ca mișcarea socialistă să fie într-un moment prielnic al istoriei sale, pentru că avea un lider remarcabil, iar segmente întregi de populație priveau cu simpatie și speranță spre o forță politică necompromisă de tarele politice anterioare. Astfel, în anii celui de-al doilea război mondial liderul mișcării socialiste din România era fără îndoială Constantin Titel Petrescu. Personalitate de mare anvergură, Constantin Titel Petrescu a fost una dintre cele mai reprezentative figuri ale socialismului românesc. Cu o solidă formare profesională, puternic ancorat în evenimentele sociale ale țării, Constantin Titel Petrescu și-a legat numele de toate momentele importante din istoria PSD de după 1910, ajungând președintele acestui partid în 1944. Convingerile sale ideologice-indiscutabil socialiste-exprimate în articole semnate în oficioase precum „România Muncitoare”, „Lumea Nouă”, „Libertatea” ș.a. sau în scrierea sa „Socialismul în România”, pentru care a făcut chiar și pușcărie în perioada interbelică, respingeau nu doar extremismul de dreapta, dar și pe cel de stânga, fapt care i-a fost până la urmă fatal.

² Pentru toate acestea a se vedea C.C. Giurescu, *Istoricul orașului Brăila*, București, Editura Științifică, 1968, p.227-230 și 279-281. Despre rolul lui Panait Istrati în micarea socialistă și despre relația sa cu Gheorghe Cristescu a se vedea Zamfir Bălan, *Panait Istrati în corespondența lui Gheorghe Cristescu*, în „Analele Brăilei” (mai jos AB), serie nouă, an X, nr.10, 2010, p.41-55.

³ Un grup de socialiști, marinarii comerciali conduși de Ion Enciu, au vrut să înființeze un sindicat, dar au fost atacați de legionari în 1933, care ulterior au devastat localul Casei Poporului unde vroiau să se organizeze viitorii sindicaliști. Despre această chestiune am amintit în Ștefan Aftodor, *Aspecte din istoria locală: problema evreiască la Brăila(1940-1944)*, în „Revista Istorică”, t.XIX, 2008, nr.5-6, p.435-450.

⁴ Mai jos PSDR.

Cu toate acestea, contextul intern și internațional din timpul celui de-al doilea război mondial l-a determinat pe Constantin Titel Petrescu să nu respingă colaborarea PSDR cu PCR, liderul socialist întâlnindu-se cu Lucrețiu Pătrășcanu la Sinaia, cele două formațiuni semnând un acord încă din aprilie 1944. Mai mult, PSDR s-a alăturat PCR, PNL și PNT (formându-se BND), în iunie 1944, și a contribuit la desfășurarea evenimentelor din 23 august 1944⁵, care au dus la îndepărtarea de la putere a mareșalului Antonescu, și implicit la participarea României alături de Națiunile Unite la războiul împotriva Germaniei Naziste.⁶ PSDR a continuat colaborarea cu PCR în cadrul Frontului Național Democrat, iar Titel Petrescu a ocupat funcția de ministru secretar de stat în guvernul generalului C. Sănătescu, între 23 august și 3 noiembrie 1944.

Intrarea României în sfera de influență sovietică, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, a fost însoțită de un amplu proces de comunizare a întregii țări, fără să se întâlnească obstacole majore, pe plan intern și internațional, Partidul Comunist controlând nu doar Frontul Național Democratic, ci treptat și instituțiile statului.⁷ Cu siguranță atitudinea liderului socialist față de PCR s-a schimbat atunci când comuniștii au trecut la acțiuni mai mult sau mai puțin vădite de a-și subordona PSDR. Constantin Titel Petrescu a înțeles pericolul comunizării și a încercat în mod disperat salvarea partidului, dar a comis de la bun început o eroare de strategie, căci nu a mai ocupat funcții guvernamentale (nu a făcut parte decât din primul guvern Sănătescu), fapt ce a favorizat ca miniștrii PSD din cadrul FND, Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec (care au intrat în guvernul Sănătescu II, începând cu 4 noiembrie 1944), agreeți de PCR și de sovietici, să devină cei mai influenți în partid. De altfel, aceștia au sprijinit acțiunea de subminare și de înlăturare a guvernului Rădescu (6 decembrie 1944-25 februarie 1945)⁸, păstrându-și portofoliile și în cadrul guvernului dr Petru Groza, instalat la 6 martie 1945: Ștefan Voitec, ministru al Educației Naționale, Lothar Rădăceanu, ministrul Muncii.⁹

⁵ Din numeroasa bibliografie a se vedea Gh. I Buzatu, *Actul de la 23 august 1944 în context internațional. Studii și Documente*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, *passim*. De asemenea, Idem, *România și războiul (1939-1945): istorie și istoriografie* în „Studii și Articole de Istorie” (mai jos *SAI*), nr. LXXIV, 2009, p.157-178.

⁶ Pentru analiza statutului României în această perioadă a se vedea și Idem, „Războiul Rece” în contextul raporturilor româno-germane, în *România în relațiile internaționale: diplomatie, minorități, istorie*. In *Honorem Ion Calafeteanu*, ed. Silviu Miloiu, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2010, p.131-163.

⁷ Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, ediția a III-a, București, Editura Fundația Academia Civică, 2010, p.35 și urm.

⁸ Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec semnau alături de Petru Groza, Gh. Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu, Gh. Vlădescu-Răcoasa, Teoharie Georgescu și Romulus Zăroni protestul miniștrilor FND adresat regelui Mihai I prin care îl acuzau pe generalul Rădescu de incidentele din 24 februarie 1945: „Elementele fasciste din armată, concentrate din ordinul asasinului Rădescu, au ucis și rănit grav mai mulți cetățeni.” A se vedea *România. Viața Politică în Documente, 1945*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1994, doc. 18, p.148.

⁹ Dintre socialiști, în guvern mai era ca secretar pentru Administrație, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, și Ion Burcă, un personaj cu care ne vom mai întâlni în acest studiu. *Ibidem*, doc. 37, p. 183.

După ce au eșuat într-o primă încercare de acaparare a mișcării socialiste, prin înființarea Partidului Unic Muncitoresc¹⁰, comuniștii și-au adaptat tactica de acțiune din toamna anului 1945, nerenunțând la obiectivul de a subordona PSDR. Aservirea de către comuniști a partidului cu o reală susținere în rândurile muncitorimii avea o miză excepțională, căci întreaga propagandă comunistă ar fi primit o grea lovitură în cazul în care PSDR ar fi avut o poziție antagonică față de PCR. „Lupta” pentru „unitatea clasei muncitorești” însemna de fapt acțiunea sistematică de acaparare a mișcării muncitorești de către PCR.

Pentru a-și atinge acest obiectiv, comuniștii au forțat preluarea controlului PSD prin intermediul unor lideri marionetă pe care îi controlau, îi puteau șantaja sau pe care i-au atras de partea lor prin funcții acordate în guvernul dr Petru Groza. Din acest punct de vedere vârfurile de lance au fost Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec, miniștri din guvernul Groza, care dețineau funcțiile de secretari generali ai PSDR. Imixtiunea comuniștilor în partidul socialist era devoalată în 21 decembrie 1945 de către Gheorghe Gheorghiu Dej, care, la ședința Biroului Politic al PCR a declarat fără echivoc *„trebuie o atitudine deosebită în munca noastră politică în sânul acestui partid”*.¹¹

În aceste condiții tumultuoase s-au cristalizat în cadrul partidului, încă din 1945, două grupări: prima păstra în fruntea sa pe C. Titel Petrescu, precum și pe cei mai cunoscuți socialiști ca Iosif Jumanca, George Grigorovici, Ioan Flueraș, Adrian Dimitriu, Eugen Cristodorescu ș.a., iar cea de a doua grupare (procomunistă) avea în frunte pe Ștefan Voitec, Lotar Rădăceanu, Theodor Iordăchescu, B. Solomon. Ciocnirea celor două linii de acțiune (de dreapta, respectiv de stânga) părea a da câștig de cauză efortului de a salva independența partidului, căci în 3 decembrie 1945, în urma Conferinței Naționale a PSDR (prima după cea din august 1944) s-a adoptat rezoluția care susținea între altele drept *„o tactică normală prezentarea singuri la viitoarele alegeri”*, convingerea fiind aceea că *„mergând singuri în alegeri, P.S.D.R. își afirmă independența și libertatea de mișcare și folosește ocazia de a-și număra rândurile, spre a-și da seama, cu precizie, de raportul de forțe în coalitia guvernamentală de mâine”*.¹² În mod logic, socialiști precum Iosif Jumanca sau Ioan Flueraș, cei care în 1921 își exprimaseră refuzul de a urma calea comunistă prin aderarea la Internaționala a III-a, își mențineau conduita politică în mod consecvent, chiar dacă pentru acest fapt au plătit ulterior cu viața.¹³

¹⁰ Chiar dacă unii lideri PSD au cerut formal, în 4 noiembrie 1945 formarea unui partid unic muncitoresc, convingerea celor mai mulți socialiști era clar exprimată de reprezentanți precum Paul Teodorescu, delegatul Organizației Capitalei a PSD, în data de 6 noiembrie: *„atunci când toți muncitorii se vor înscrie la social-democrați, va fi constituit Partidul Unic Muncitoresc”*, conform *ibidem*, doc.100, p.429.

¹¹ *Istoria Românilor*, vol.IX: *România în anii 1940-1947*, coordonator Dinu C. Giurescu, București, Editura Enciclopedică, 2008, p.606.

¹² *România. Viața Politică în Documente, 1945*, doc.105, p. 454-455; *România. Viața Politică în documente. 1946*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1996, doc.25, p.121-126.

¹³ *Comisia Prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România. Raport Final*, București, Editura Humanitas, 2007, p.559-560.

Însă, decizia finală urma să fie luată în cadrul Congresului General al Partidului, convocat pentru 10 martie 1946. O febrilă și intensă activitate a fost desfășurată de „grupul Titel Petrescu” în capitală, în orașele din provincie, precum și în diverse unități economice, întreprinderi, mai ales că decizia Comitetului Central al PSDR, din 10 februarie 1946, înclina balanța luptei în favoarea grupului Rădăceanu-Voitec.¹⁴ În ciuda încurajărilor externe, din partea partidelor socialiste europene, chiar și partidul laburist și guvernul britanic și-au arătat susținerea față de politica lui Titel Petrescu, rezultatul Congresului Partidului Social Democrat din 10 martie 1946 a fost unul net favorabil grupării Rădăceanu-Voitec. Așa cum se citea în *Libertatea* din 13 martie 1946 „Rezoluția Congresului Partidului Social-Democrat menționează că a hotărât cu o majoritate de 232 de voturi, 29 contra și 60 abțineri, participarea în viitoarele alegeri parlamentare în cartel electoral cu partidele și organizațiile care au constituit la 6 martie 1945, guvernul dr. Petru Groza.”¹⁵

Putem susține că momentul decisiv care a permis capturarea și comunizarea PSDR a avut loc în 10 martie 1946. Practic, președintele formațiunii a pierdut puterea și implicit controlul partidului în favoarea secretarilor generali, Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec. Imixtiunile comuniste și presiunile guvernamentale cu certitudine că au existat, Adrian Dumitriu descriind atmosfera teribilă din timpul congresului¹⁶, dar factorul primordial al înclinării balanței a fost dat de funcțiile cheie pe care le-au ocupat adversarii lui C. Titel Petrescu în cadrul guvernului și în partid. De fapt, Voitec și Rădăceanu și-au creat într-un timp foarte scurt rețele de influență în partid prin care au răsturnat statu-quo-ul din perioada septembrie 1944-noiembrie 1945.

Cel considerat de propaganda comunistă „trădător al clasei muncitoare”¹⁷ a încercat să regenereze o mișcare socialistă independentă. În mai 1946, Constantin Titel Petrescu a lansat Partidul Social-Democrat Independent, dar efortul său a fost sortit eșecului, în ciuda participării la alegerile din 19 noiembrie 1946¹⁸, la care partidul nu obținut niciun mandat de deputat.¹⁹ De altfel, încă din vara și toamna

¹⁴ În ședința Comitetului Central au fost prezentate două proiecte de rezoluție: unul citit de Șerban Voinea, redactat împreună cu Titel Petrescu și Adrian Dumitriu, în care se arăta pe larg necesitatea ca PSD să meargă singur în alegeri; al doilea, citită de Ștefan Voitec, în care se punea accentul pe necesitatea absolută ca partidele muncitorești, să meargă împreună în alegerile parlamentare. Proiectul prezentat de Ștefan Voitec a fost admis cu 19 voturi contra 10. *România. Viața Politică în documente. 1946*, doc.25, p.123.

¹⁵ *Ibidem*, doc. 26, p.128.

¹⁶ Chiar și Constantin Titel Petrescu a transmis un „Apel către Țară” în care acuza fraudele și mașinațiunile din timpul congresului. A se vedea Stelian Neagoe, *Istoria politică a României între anii 1940-1947*, București, Editura Noua Alternativă, 1996, p.353-354.

¹⁷ *Agresiunea comunismului în România*, vol.II, *Documente din arhivele secrete: 1944-1989*, ediție îngrijită de Gheorghe Buzatu și Mircea Chirițoiu, București, Editura Paideia, 1998, doc.89, p.159-161.

¹⁸ În septembrie 1946 era lansat Manifestul electoral al Partidului Social-Democrat Independent, cf. *România. Viața Politică în documente. 1946*, doc. 82, p.346-348.

¹⁹ PSDI a încheiat la 21 octombrie 1946 împreună cu PNL și PNT un pact de neagresiune al „Opoziției Unite”, iar la alegerile din 19 noiembrie 1946 a depus, pe liste proprii, 298 de candidați în 48 din cele 58 de județe ale țării, obținând 65 000 de voturi, cf. Ion Scurtu și colaboratori, *op.cit.*, p.132.

anului 1946 membrii PSDI au fost supuși la diferite presiuni din partea autorităților, mulți dintre ei fiind arestați, bătuți, intimidați. Încercarea de reorganizare și de creare a unui partid socialist independent puternic a fost anihilată prin forță, guvernul Groza împiedicând până și apariția unui organ de presă al PSDI.

Atitudinea socialiștilor care au triumfat la congresul din 10 martie 1946 a fost însă productivă doar pe termen scurt. În urma alegerilor din 19 noiembrie 1946, ale căror rezultate au fost falsificate grosolan de către comuniști, PSD a obținut, ca parte a Blocului Partidelor Democratice, nu mai puțin de 81 de mandate (dintr-un total de 347 ale BPD)²⁰, păstrându-și totodată și portofoliile în guvernul Groza.²¹

O întrebare firească care se pune este aceea dacă fruntași socialiști precum Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec au fost niște simple marionete, persoane șantajabile și ușor de controlat de către Moscova și care au pus PSDR la dispoziția intereselor URSS de comunizare a țării, sau aceștia au avut propriul lor plan și au crezut că se pot folosi de relațiile cu PCR din cadrul guvernului Groza pentru a dobândi puterea totală în partid? Informațiile păstrate din anii 1946-1947 reliefează faptul că lideri precum cei amintiți mai sus, dar și alții precum Theodor Iordăchescu, cel care a deținut funcția de ministru al lucrărilor publice și a fost președintele Comitetului parlamentar pentru relații externe, doreau să mențină identitatea partidului, însă fără a avea voința de a se opune comuniștilor, așa cum au dovedit evenimente precum cel din 26 februarie 1947, atunci când propunerea lui Rădăceanu (prin intermediul grupării socialiste din Camera Deputaților) ca Ministerul Muncii și Asigurărilor Sociale să numească membrii în comitetele județene de ajutorare a zonelor afectate de secetă a fost respinsă la ordinul comuniștilor.²² Cu toate acestea, socialiștii erau conștienți de realitatea politică din România. Astfel, Ion Burcă (făcea parte din gruparea Rădăceanu-Voitec), subsecretar în Ministerul de Interne în guvernul Groza și deputat de Brăila după alegerile din 19 noiembrie 1946, realiza încă din 1945 că scopul PCR era acela de a „*acapara... întreaga muncitorime română*” prin formarea unui singur partid cu PSD, și recunoștea „*situația de inferioritate în care este ținut <PSD> de către Partidul Comunist*”, dar, indentificând corect sursa puterii comuniștilor – „*Partidul Comunist are în mână conducerea țării cu sprijinul Rusiei*” –, spera ca în timp „*acest sprijin va deveni mai puțin eficace și atunci forța Partidului Comunist va slăbi*.”²³ Ion Burcă a devenit chiar din toamna anului 1946 susținătorul unui proiect de reunire a socialiștilor din guvern cu socialiștii lui Constantin Titel Petrescu, însă acțiunea nu a avut vreo finalitate.²⁴ Totuși, indiferent dacă socialiștii aflați la guvernare au acceptat colaborarea cu

²⁰ PNTJ condus de Iuliu Maniu a obținut 33 de mandate, iar PNL Brătianu 3 mandate. *Istoria Românilor*, vol.IX, p. 623-647.

²¹ PSD și-a crescut de fapt numărul portofoliilor la 4 ministere: Educație Națională, Muncă, Mine și Petrol, Asigurări Sociale, obținând și 3 subsecretariate de stat. Ion Scurtu și colaboratorii, *op.cit.*, p.131.

²² *România.Viața Politică în documente. 1947*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1997, doc.15, p.130-132.

²³ *România.Viața Politică în documente. 1945*, doc. 100, p.430-431.

²⁴ *România.Viața Politică în documente. 1947*, doc.15, p.133.

Partidul Comunist „din pricina primejdiei de a-și pierde mijloacele de existență ori din cauza altor presiuni”, sau chiar au susținut în mod onest principalul argument ideologic uzitat de comuniști pentru colaborarea celor două partide care-i reprezentau pe muncitori, anume, „muncitorii trebuie să mențină cea mai strânsă unitate”²⁵ (după cum afirma Rădăceanu într-un discurs în 11 februarie 1947), cursul istoric al PSDR a urmat inexorabil calea stabilită de Moscova.

Într-adevăr, anul 1947 a clarificat complet situația socialismului în România pentru jumătate de veac: în timp ce Constantin Titel Petrescu făcea un apel patetic la studențime pentru a participa la viața politică și socială, spre a salva „democrația socială”, „libertatea intelectuală” și „egalitatea politică a tuturor națiunilor”, iar printr-un un apel la partidele socialiste din străinătate solicita acestora să se alăture protestelor împotriva „persecuțiilor atroce” duse de guvernul român față de opoziție²⁶, ambele fără vreo finalitate, „socialiștii lui Rădăceanu”²⁷ – după expresia lui Burton Y Berry, reprezentantul SUA în România –, urmau tot mai supuși „linia comunistă”, atât în cadrul Frontului Unic Muncitoresc (modalitate prin care comuniștii și-au subordonat sindicatele) cât și în activitatea parlamentară și guvernamentală, semnându-și practic sentința la disoluție prin decizia Comitetului Central al PSD din 25 octombrie 1947 de a realiza „unitatea deplină muncitorească”, adică Partidul Unic Muncitoresc.²⁸ Astfel, în timp ce cei care reprezentau cu adevărat „socialismul democratic” în România deveneau victimele închisorilor comuniste (Ion Flueraș, Iosif Jumanca, George Grigorovici, Gh. Ene Filipescu, Constantin Titel Petrescu)²⁹, Partidul Social Democrat dispărea de pe scena politică în urma Congresului de Unificare cu PCR, din 21-23 februarie 1948³⁰, prin care era proclamat Partidul Muncitoresc Român, comuniștii încheind cercul de creare a partidului-stat.

II. Viața politică la Brăila după 23 august 1944³¹. Reluarea activității de către PSD

În mod firesc, situația politică la nivel local o reprezenta pe cea de la nivel național. Chiar dacă principalele partide democratice, Partidul Național Țărănesc

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, doc.4, p.57 și doc.22, p.157-158.

²⁷ *Ibidem*, doc.15, p.127-145.

²⁸ *Ibidem*, doc.48, p.230-231.

²⁹ Dintre aceștia doar Titel Petrescu nu a murit în închisoare. Despre procesele socialiștilor a se vedea, Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. R.P.Română 1948-1950: transformări instituționale*, București, Editura All, 2005, p.70-73.

³⁰ Ioan Căpreanu, *op.cit.*, p.400.

³¹ Legat de evenimentele de la 23 august 1944, de remarcă că Chestura Poliției Brăila raporta activitatea unei celule clandestine comuniste organizată de celebrul Emil Bodnăraș, și condusă de Samy Kendler. Această organizație avea rolul de a răspândi manifeste și de a procura arme. Samy Kendler și Achile Canner, au predat în două transporturi, organizației comuniste din București 40 de pistoale, 6 puști mitralieră, precum și alte efecte militare germane. Primele manifeste (în jur de o mie) au fost răspândite în cartierele mărginașe ale Brăilei în noaptea de 23-24 iulie 1944. În ceea ce privește armele, acestea erau cumpărate de la militari, de exemplu plutonierul major Goga Nicolae vindea un revolver cu 3500 lei. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brăila (mai jos SJANBr), Fond Poliție, dosar nr. 46/1944, f.125, f.127-128.

(președintele organizației județene a PNTJ era avocatul Virgil Grossu, iar secretar general Andrei Rodi Focas)³² și Partidul Național Liberal Dinu Brătianu (avea în frunte pe avocatul Radu Lascu, în timp ce PNL Gh. Tătărescu îl avea ca șef pe Ionel Constantinescu) se bucurau de un real suport în rândurile brăilenilor, cele mai dinamice formațiuni în toamna anului 1944 au devenit PCR și PSDR.³³

Cu certitudine cel mai influent partid era PCR³⁴, ai cărui lideri locali erau C. Câmpeanu și Cezar Vasiliu, cel din urmă deținând funcția de secretar general al organizației județene.³⁵ Sub protecția comandamentului sovietic³⁶, care solicita în toamna anului 1944 o informare exactă asupra activității celor două partide istorice de la Brăila, PNL și PNTJ³⁷, și prin intermediul Frontului Național Democratic (din acesta mai făceau parte PSD, Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților, Apărarea

³² Legat de susținerea partidului, este interesant de subliniat că printre membrii, mulți tineri (majoritatea elevilor de la Liceul „Nicolae Bălcescu”), nu se aflau doar cetățeni de origine română, ci și reprezentanți de seamă ai celor două importante comunități, greacă și evreiască. Dintre greci sunt de menționat: Anastase Arsandinos, comerciant și jucător la bursă, Vanghele Bazurcas, comerciant, George Chelaididis, comerciant și afacerist, Lazăr Chetstalpol, armator și afacerist la Bursă, Ianis Hartudianis, industriaș și afacerist, Jean Matzukis, armator bogat; de origine evreiască erau: Solomon Berger, comerciant blănar, Zeitling Berman, comerciant și angrosist, Matei Bernstein, comerciant blănar, Paul Haber, afacerist la Bursă, Rudy Rottenberg, om de afaceri. Aceste date sunt extrase din Emil Octavian Mocanu, *Partidul Național-Țărănesc în lupta împotriva instaurării comunismului în România. Studiu de caz: Participarea organizației județene a P.N.Ț. la alegerile parlamentare din anul 1946 (I)*, în *AB*, serie nouă, an. 11, nr.11, 2011, p.224.

³³ „Regruparea și reorganizarea cadrelor comuniste și social-democrate la Brăila” era prezentată în paginile ziarului „Ancheta” încă din 12 septembrie 1944. *Brăila. File de Istorie. Documente privind istoria orașului Brăila. 1919-1944*, vol.II, (mai jos *Brăila. File de Istorie*), București, 1989, doc.425, p.501. De precizat că celelalte partide, precum Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților devenită Partidul Național Popular etc au avut un rol secundar la Brăila, deși au făcut parte din FND.

³⁴ „Înainte” era organul de presă al PCR.

³⁵ C. Câmpeanu a fost arestat în noiembrie 1940 alături de alte 11 persoane sub acuzația de a fi organizat mișcarea comunistă din Brăila. Cf. SJANBr, Fond Parchetul Tribunalului Brăila, dosar nr. 5-1940, f.97 și f.108.

³⁶ Importante forțe sovietice erau staționate în oraș și în județ: divizia a 3-a a Armatei Roșii, la care se adăugau alte 10 unități militare. Împuternicitul Comisiei Aliate de Control din Brăila era maiorul Kosoglasov, acesta fiind unul din personajele cheie în impunerea unei noi ordini politice în oraș și județ. Prin ordin al prefecturii, Palatul Camerei de Agricultură Brăila a devenit din august 1945 sediul Comandamentului Suprem Sovietic. Tot pentru ofițeri ai Armatei Roșii au fost rechiziționate imobile de pe strada Sf. Spiridon. Bineînțeles, populația s-a opus încartiruirii sovieticilor (unii proprietari își închideau casele și plecau din localitate), fapt ce a determinat prefectul să emită un comunicat prin care îi amenința pe brăilenii care nu-i vor primi „cu toată bunăvoința pe ostașii și ofițerii Armatei Roșii victorioase” că vor primi „pedepse până la muncă silnică pe viață”. Toader Buculei, *Mărturii privind manifestația din 8 noiembrie 1945 de la Brăila*, în *AB*, serie nouă, an 3 (1999), nr. 3, p.42-61. Comandantul garnizoanei sovietice din Brăila era unul din invitații principali la toate evenimentele importante organizate de autorități din 1945. Spre exemplu SJANBr, Fond Prefectură, dosar nr. 376/1947, f.24. Pentru situația la nivel național a se vedea Alesandru Dușu, *Relații militare de comandament româno-sovietice în perioada 23 august 1944-9 mai 1945*, în *SAI*, nr.LXXVIII, 2011, p.131-151.

³⁷ În același plan al controlului exercitat de ocupantul sovietic avea loc supravegherea presei brăilene, mai exact asupra a două organe de presă, „Ancheta” și „Facla”. Mișcarea legionară era ca și inexistentă după 23 august 1944, un singur legionar din localitate mai era reținut în lagăr.

Patriotică, Sindicatele Unite)³⁸, PCR a trecut la preluarea controlului instituțiilor și funcțiilor locale.

O primă victorie a fost obținută de comuniști în comuna suburbană Brăilița. În afara oricărei reguli democratice, căci au fost consultați oral o parte din locuitori (așadar fără a se vota), au fost impuși ca primar și ajutor de primar reprezentanții Frontului Unic Muncitoresc, Dobre Popescu și Dumitrache Licea.³⁹ Situația din Brăilița nu era decât o testare pentru adevăratul obiectiv, acapararea conducerii orașului Brăila. Pe 14 noiembrie 1944 a avut loc o manifestație a Frontului Național Democratic, în fața prefecturii Brăila, solicitându-se înlocuirea primarului, col. Paul Brătășanu și a prefectului, col. H. Bossie. În urma intervenției subsecretarului de stat Teoharie Georgescu, presiunile comuniștilor au dat rezultate: H. Bossie a fost înlocuit cu Aurel Ignat⁴⁰, funcționar și membru al FND (subprefect era maistrul Oliver Huluban), iar primar a devenit muncitorul Petre (Petrache) Ciucă, președintele Sindicatului metalurgist din Brăila (ajutori de primari erau numiți „tovarășii” Gheorghe Gheorghe și socialistul Alexandru Weimberg). Procesul verbal al reprezentanților FND cuprindea rațiunile care au stat la baza noilor numiri. În timp ce vechiul primar „col. Paul Brătășanu... cu toate că într-o oarecare măsură s-a achitat de îndatoririle sale, nu corespunde noilor vremuri (s.n.)”, noii conducători aveau rolul de „a rupe odată pentru totdeauna cu trecutul”, reprezentând interesele „muncitorimii și a micilor salariați”.⁴¹

Față de primele acțiuni de comunizare, populația Brăilei se poate considera că a reacționat abia mai târziu, și într-un alt context. Decizia guvernului Groza de a sărbători ziua de 7 noiembrie 1945, ziua revoluției bolșevice, ca sărbătoare legală pentru toți românii, iar ziua de 8 noiembrie să fie zi lucrătoare – contravenind tradiției, care cinstea Ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, căci ziua de 8 noiembrie era asociată cu ziua Regelui –, a provocat demonstrații în capitală și în întreaga țară pentru sprijinirea regelui și a democrației. Acțiunile din Brăila se înscriu așadar într-un cadru mai larg al luptei pentru apărarea libertății. De subliniat însă că manifestația din 8 noiembrie 1945 de la Brăila a fost declanșată de muncitorii de la Societatea Franco-Română, care au plecat în dimineața zilei de 8 noiembrie spre centrul orașului. În drumul lor s-au oprit la Liceul „Nicolae Bălcescu”, muncitorii cerându-le elevilor să li se alăture, fapt care s-a și întâmplat. Acțiunea a fost o exprimare puternică a solidarității cu regele Mihai I, sau așa cum afirma unul din tinerii participanți, poetul Marcel Gafton, „am plecat de la carte,

³⁸ *Brăila. File de Istorie*, doc.429, p.504.

³⁹ *Ibidem*, doc.432, p.509.

⁴⁰ Aurel Ignat era șeful Secției Administrative din cadrul Prefecturii și unul din personajele cheie ale Brăilei, cunoscând dimensiunile abuzurilor săvârșite de Armata Roșie pe întreg teritoriul județului Brăila. Numirea sa în funcție avea și rolul de a-l cointeresa și de a-l păstra în zona de influență comunistă. Aurel Ignat era membru în Uniunea Patrioților, care a devenit ulterior Partidul Național Popular. SJANBr, Fond Prefectură, dosar nr. 273-1944, f.98-116.

⁴¹ *Brăila. File de Istorie*, doc. 435-436, p.511-513.

pentru că în inimile noastre este scris un singur cuvânt: Regele”.⁴² Însă, represiunea a fost organizată mai ales începând cu a doua zi, atunci când au avut loc cel puțin 46 de arestări. Din cei 46, 15 erau elevi (și 2 studenți), iar restul erau muncitori. Deși au fost eliberați, toți au avut de suferit, mai ales elevii, care, în anii următori, au fost opriiți din cariera studențească și au fost întemnițați.⁴³

Manifestația anticomunistă din 7 noiembrie 1945 a avut însă consecințe pe termen scurt. Faptul că cei care au declanșat acțiunea de protest au fost tocmai muncitorii, lovea în propaganda comunistă. De aceea, multe dintre posturile cheie ale orașului și județului au fost lăsate de guvernul Groza pe seama partidului care își păstra influența mare în rândurile muncitorimii brăilene (în orașul Brăila erau peste 22 000 de muncitori membri în sindicate), anume PSD.⁴⁴

În acest context, chiar dacă comuniștii erau forța politică cu cea mai mare influență asupra conducerii orașului și județului Brăila, formațiunea politică de stânga cu cea mai mare susținere la Brăila era Partidul Social Democrat. Participarea la guvernare, după 23 august 1944, a permis Partidului Socialist Democrat o adevărată relansare la nivelul întregii țări. Realitatea a fost pe deplin reflectată și de evoluția organizației județene Brăila. Astfel, secția orașului Brăila și-a reluat activitatea în septembrie 1944, pentru ca în noiembrie același an să fie înființate secții în comunele suburbane Radu Negru⁴⁵, Nedelcu Chercea, precum și o secție pentru tineret.⁴⁶

Prezentarea evoluției organizației județene Brăila a PSD în perioada noiembrie 1944-1947 se constituie într-o modalitate de a surprinde până la urmă evoluția în teritoriu a PSD, situație care, de fapt, a tranșat lupta pentru putere la nivel central în favoarea grupării Rădăceanu-Voitec. Mai întâi, Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec s-au asigurat de obținerea sprijinului conducerii organizației: comitetul de conducere a avut un statut de provizorat și abia apoi au fost hotărâți conducătorii locali. Conducerea organizației județene era asigurată de un comitet provizoriu, în fapt o comisie interimară formată din Gheorghe Cucu, Alexandru Weimberg și D. Vârnăv. Până în luna august 1945 au mai fost cooptați în comitetul de conducere încă 8 socialiști, între care se remarcă figura lui Mihail Bălineanu.

Cei mai importanți lideri locali, Mihail Bălineanu, Gheorghe Cucu și Alexandru Weimberg, nu erau socialiști cu o activitate remarcabilă în perioadă anterioară anului 1944. Însă, ei au fost selectați pentru a corespunde intereselor lui Voitec și Rădăceanu. Alexandru Weimberg – ajutor de primar, Gheorghe Cucu –

⁴² Toader Buculei, *op.cit.*, p.40. Printre cei care au avut de suferit îi amintim pe Marcel Gafton, Boris Petrovici, Costel Vlădescu, Gici Croitoru ș.a. Judecarea celor arestați a avut loc la Curtea Marțială din Galați, unde procesul s-a încheiat prin achitarea lor.

⁴³ Pentru aceste evenimente, vezi Toader Buculei, *op.cit.*, p.46-61.

⁴⁴ Relația bună cu sindicatele reiese din toate rapoartele organizației județene Brăila a PSD. Vezi SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 21/1947, f.7.

⁴⁵ O primă întrunire a secției PSD în comuna suburbană Radu Negru a avut loc în 22 octombrie 1944. *Brăila. File de Istorie*, doc.430,p.505.

⁴⁶ SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 4/1945, f.1-48.

președinte la Camera de Muncă⁴⁷, și Mihail Bălineanu-președinte la Casa de Asigurări Sociale⁴⁸ au primit funcții de conducere la nivelul orașului Brăila (primii doi făceau parte și din FND)⁴⁹, dependente de ministerul Muncii, fiind subordonați ierarhic lui Lothar Rădăceanu. Iată de ce Mihail Bălineanu a devenit președintele organizației județene iar Gheorghe Cucu (acesta era liderul sindical al lucrătorilor metalurgici în 1939)⁵⁰ a deținut funcția de secretar general. Nu întâmplător, Mihail Bălineanu se exprima pentru intensificarea colaborării între partidele care formau FND. Oricum, Mihail Bălineanu, lăcătuș de profesie, avea un rol cheie, căci prin Oficiul de Ziare „M. Bălineanu și Francois” se răspândeau lucrări de factură socialistă în oraș, sau ziarul local „Voința”.⁵¹ Mai mult, atitudinea de fidelitate față de „poziția oficială” a fost stimulată în cazul lui Alexandru Weimberg, membru în comitetul de conducere al organizației locale, prin numirea în funcția de primar al orașului Brăila. Într-adevăr, în februarie 1946 Alexandru Weimberg nu era decât ajutor de primar, dar nu mai peste două luni devenea primar al Brăilei. Despre Alexandru Weimberg să adăugăm că era mai puțin cunoscut ca un reprezentant al comunității evreiești, ci mai mult ca maistru strungar,⁵² care fusese menținut în activitatea profesională, la I.M.D (Intreprinderile Metalurgice Dunărene), chiar și în timpul regimului antonescian.⁵³

Totodată, a avut loc și un proces de reorganizare și de mărire a aparatului local al partidului, „expansiunea” partidului datorându-se în mod determinant pârghiilor guvernamentale deținute de gruparea Rădăceanu-Voitec. Să reamintim că în toamna anului 1944 PSD Brăila nu avea decât 3 secții, iar majoritatea secțiilor din județul Brăila au fost înființate pe parcursul anului 1945, atunci când miniștrii socialiști aveau un rol influent în acordarea diverselor funcții pentru partid (spre exemplu, numirea primarilor și ajutorilor de primar la sate). Creșterea numerică este cât se poate de sugestivă pentru ascensiunea acestui partid în Brăila: în august 1945 erau 2541 de membri⁵⁴, în noiembrie 1945 erau 3696 de membri⁵⁵, în martie 1946, 4876 de membri⁵⁶, apogeul fiind atins în iunie 1947 cu 11 312 de membri⁵⁷, pentru ca numărul de membri să scadă în ianuarie 1948, înainte de fuziunea (de fapt absorția) cu PCR, la 8565 de membri.⁵⁸

⁴⁷ Ibidem, dosar nr. 13/1946-1947, f.6.

⁴⁸ Ibidem, dosar nr. 13/1946-1947, f.30.

⁴⁹ *Brăila. File de Istorie*, doc.436, p.513

⁵⁰ SJANBr, Fond Frontul Renașterii Naționale, dosar nr. 205/1939, f.122.

⁵¹ Între numeroasele surse a se vedea Idem, Fond PSD, dosar nr. 4/1945, f.20.

⁵² Ibidem, dosar nr. 6/ 1945-1947, f.22.

⁵³ O interesantă mărturie este făcută de Alexandru Bogoi, care, ca ofițer în armata română, condusese serviciul de contrasabotaj din Brăila și intervenise pentru a salva mai mulți evrei de le prigonire în timpul regimului antonescian, printre ei fiind și Alexandru Weimberger, cf. idem, Fond Partidul Național Popular, dosar nr. 16/1939, f.28-31.

⁵⁴ Ibidem, dosar nr. 16/1939, f.11.

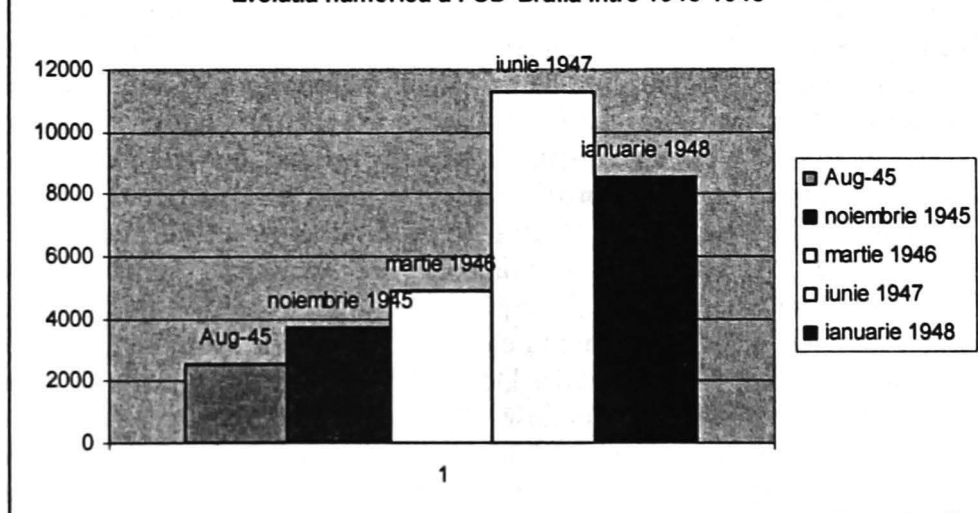
⁵⁵ Ibidem, dosar nr. 16/1939, f.48.

⁵⁶ Idem, Fond PSD, dosar nr. 21/1947, f.54.

⁵⁷ Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.52.

⁵⁸ Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.59-65.

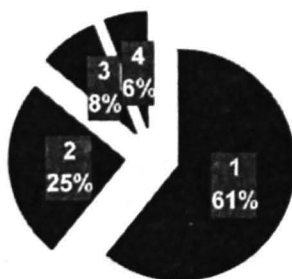
Evoluția numerică a PSD Brăila între 1945-1948



Deși PSD prin ideologia sa se adresa în primul rând muncitorilor, din rapoartele organizatorice ale partidului observăm date interesante legate de profilul profesional al membrilor de partid. În aprilie 1946 membrii de partid erau categorisiți astfel: 2490 lucrători industriali, 1032 de țărani, 343 funcționari particulari, 242 funcționari publici.⁵⁹ Saltul este extraordinar peste doar un an de zile, la 30 iunie 1947, din cei 11 312 membri, 4.274 erau agricultori, 3766 erau lucrători industriali, 715 erau funcționari publici, 686 erau comercianți, 650 erau meseriași patroni și 559 erau funcționari particulari.⁶⁰ Chiar și 8 preoți făceau parte din organizația județeană a PSD Brăila.⁶¹

Membrii PSD în 1946, pe categorii:

1. Muncitori 2. Agricultori 3. Funcționari Particulari 4. Funcționari Publici



⁵⁹ Ibidem, dosar nr. 21/1947, f.11.

⁶⁰ Partidul mai cuprindea 307 muncitori în instituțiile publice, 86 de liberi profesioniști și alți 289 de membri fără profesia indicată. Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.52

⁶¹ Ibidem, dosar nr. 2/1945, f.26.

Membrii PSD Braila, 1947, pe categorii 1.Agricultori 2.Muncitori 3. Functionari publici 4.Comercianti 5. Meseriași patroni 6.Functionari Particulari



Putem observa cum într-un singur an de zile structura partidului s-a modificat, fenomenul cel mai interesant fiind reprezentat de creșterea ponderii agricultorilor (țărâtimea), care-i depășesc ca număr pe muncitori. Acest fenomen îl explicăm prin expansiunea partidului în teritoriul județului și prin obținerea de către socialiști a numeroase funcții de primari și ajutoari de primari. Influența învățătorilor în lumea satelor, simpatia cu care era privită mișcarea socialistă de largi segmente ale populației din România (cu o imagine cert mai bună decât a comuniștilor), desfășurarea reformei agrare au creat condițiile ca PSDR să “sustragă” o parte importantă din capitalul electoral al PNT, purtătorul tradițional al intereselor țărânimii.

Dealtfel, după înființarea secțiilor amintite mai sus, evoluția partidului cu sediul în strada Împăratul Traian⁶² ca structură politică nu a avut loc doar sub raport numeric ci și în interiorul său, ca organism politic. Astfel, dacă în august 1945 partidul avea 3 grupări profesionale (medici, învățători și mici comercianți), redacta ziarul local „Voința” vândut în aproximativ 8700 de exemplare pe parcursul unei luni, nu avea nicio școală de cadre⁶³, singura funcție importantă deținută fiind cea de ajutor de primar al orașului Brăila, în 1947 situația era net schimbată: PSD avea 85 de secții în județul Brăila, erau 18 primari PSD (cei mai importanți erau Alexander Weimberg, primarul Brăilei, iar Alexandru Palpeș era primarul comunei suburbane Radu Negru-actualmente cartier al municipiului Brăila), existau nu mai puțin de 12 grupări profesionale.

Membrii PSD dețineau, în plan local, conducerea Camerei de Muncă, Casei Asigurărilor Sociale, Consiliul Județean Sindical, numeroase posturi în Chestura Poliției, în Inspectoratul Școlar, la C.F.R, S.A.R. Telefone ș.a.m.d. Deasemeni, PSD avea organizații în 15 întreprinderi industriale (Societatea Franco-Română,

⁶² Aici era de fapt sediul Secției Orășenești și Județene, în clădirea care fusese rechiziționată de la Firma „Gattorno” – agenție de vapoare și care ulterior a fost ocupată de Comisia Aliată de Control. Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.52.

⁶³ Ibidem, dosar nr. 4/1945, f.2 și f.11.

Intreprinderi Metalurgice Dunăre, Șantierul Naval etc), sub influența aceluiași partid aflându-se și majoritatea asociațiilor profesionale, precum „Solidaritatea” (a învățătorilor).⁶⁴ Mai mult, partidul avea și o școală de cadre din decembrie 1946, unde predau lecții inspectorii școlari Stoian Gheorghe și Stănescu Nicolae, frecventată de 60-80 de tovarăși activiști, iar la sediul partidului și în întreprinderi existau 24 de biblioteci cu lucrări socialiste, pentru ca propaganda să fie realizată și prin ziarul „Voința”, vândut în 3000 de exemplare pe săptămână. În fine, să mai amintim și faptul că în 1947 organizația județeană Brăila a PSDR a organizat 354 de manifestări: 6 conferințe, 271 de ședințe educative, 65 de manifestări politice, 4 adunări politice F.U.M. și 8 festivaluri și comemorări.⁶⁵

Dezvoltarea partidului s-a făcut, bineînțeles, în avantajul grupării Rădăceanu-Voitec. O scurtă privire asupra situației învățământului brăilean din acea perioadă este concludentă în acest sens. De această dată influența lui Ștefan Voitec a fost decisivă, prin funcția sa de ministru al Educației Naționale (din 4 noiembrie 1944). Astfel, toată conducerea locală, adică inspectorul general șef, inspectorul general secundar, toți inspectorii și subinspectorii pentru învățământul primar, majoritatea directorilor de licee și școli din orașul Brăila, precum și numeroși directori din școlile sătești (peste 68) erau membri PSDR. Această „dinamică” din cadrul partidului a făcut ca cea mai importantă grupare profesională din interiorul PSDR să fie cea a **Învățătorilor**, cuprinzând nu mai puțin de 242 de învățători, înscriși între 1945-1947.⁶⁶ Influența grupărilor de învățători și profesori în cadrul secțiilor PSDR era majoră, căci intelectualii erau oamenii cheie în organizarea propagandei și răspândirii ideilor impuse de la nivel central de guvernul Groza. Mai mult, Ștefan Voitec s-a folosit de funcția de ministru pentru a transmite un mesaj clar pe data de 12 februarie 1946, legat de „*voința de a merge pe listele blocului guvernamental în apropiatele alegeri parlamentare*”, și necesar pentru „*orientarea organizațiilor județene, care se vor întruni în congrese județene spre a-și alege reprezentanții în congresul general din 10 martie*”.⁶⁷

Fenomenul este cu atât mai uimitor cu cât dintr-o informare a Serviciului Special de Informații, la 8 martie 1946 era dată ca sigură susținerea lui Constantin Titel Petrescu de către organizația PSD Brăila, însă la 10 martie 1946 delegații de la Brăila au votat pentru rezoluția angajată de Rădăceanu-Voitec. Așadar, poziția PSD Brăila a părut a fi surprinzătoare, dar lucrurile au stat așa doar în aparență. Acțiunea sistematică a lui Lothar Rădăceanu și a lui Ștefan Voitec, prezentată mai sus, datorită influenței pe care au avut-o în guvernul Groza, a tranșat lupta pentru

⁶⁴ Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.52.

⁶⁵ Ibidem, dosar nr. 6/1945-1947, f.52.

⁶⁶ Ibidem, f.39-45. Cei mai mulți învățători înscriși erau din satele Gropeni și Perișoru. În secția PSD Gropeni, condusă de Băluță Lascu, erau 10 învățători. Unul dintre ei, Ion Stănescu, erau secretarul secției. De precizat că și primarul Stroe Zamfir era de la PSD. Gruparea Profesorilor Secundari avea 132 de profesori înscriși în aceeași perioadă. Ibidem, dosar nr. 14/1947, f.55.

⁶⁷ *România. Viața Politică în documente. 1946*, doc.21, p.117.

putere, la congresul general din 10 martie 1946.⁶⁸ Din procesele verbale ale secțiilor PSD din județul Brăila observăm că principalele teme după 10 martie au devenit : „necesitatea de a ne încadra <PSD> în BPD”, „platforma program a BPD” sau „BPD și partidele istorice”.⁶⁹

Nu vom insista asupra alegerilor din 19 noiembrie 1946⁷⁰ organizate la Brăila decât pentru a consemna că rezultatele oficiale au adus BPD 6 mandate de parlamentari din totalul de 7 rezervate județului Brăila, doar PNTJ mai obținând un mandat de parlamentar. Rezultatele oficiale au arătat că din 110 332 de voturi exprimate, BPD primise 84 491 de voturi.⁷¹ Oricum, din noiembrie 1946 Brăila dăduse 3 parlamentari PSD: Mihail Bălineanu, Gheorghe Cucu și Ion Burcă. Dacă cei doi erau conducătorii organizației județene Brăila a PSD, Ion Burcă nu era nimeni altul decât cel care a militat continuu pentru colaborarea cu PCR în cadrul FND și pentru participarea pe liste comune la alegerile parlamentare.

În ciuda colaborării de la nivel central și a subordonării socialiștilor „*liniei comuniste*”⁷², raporturile dintre cele două organizații județene, a PCR și PSD, cunoșteau vădite asperități în toată această perioadă. Întâlnim în rapoartele organizației județene trimise la București consemnări despre anumite stări de tensiune între socialiști și comuniști. Astfel, liderii locali erau convinși că „*greutățile de conlucrare se datoresc lipsei de sinceritate din partea unor elemente ale Partidului Comunist... <care> fac de multe ori sectarism de partid.*”⁷³ Chiar și în anul 1947 PSD mai spera să-și mențină organizarea proprie, independentă în raport cu PCR.⁷⁴ Spre exemplu, în 7 martie 1947, la o întrunire publică a Organizației de Tineret a PSD (U.T.S.), la care țineau cuvântări deputații Mihail Bălineanu și Gheorghe Cucu, au intrat și comuniști, care s-au comportat provocator și au încercat să oprească desfășurarea adunării. Scopul comuniștilor era acela de a-i forța pe membrii U.T.S. să se înscrie în „U.T.M”.⁷⁵ De altfel, la nivelul întregului județ Brăila au început presiuni și intimidări asupra socialiștilor, comuniștii amenințându-i cu pierderea funcțiilor și concedierea pentru a urma linia comunistă,

⁶⁸ Între documentele cercetate la arhivele locale din Brăila nu am identificat procesul verbal al ședințelor care au stabilit poziția și mandatul delegaților brăileni la congresul general din 10 martie 1946. Votul acordat este un indiciu clar al acestui mandat. Totuși, am întâlnit întâmplător un act care consemnează atmosfera din cadrul ședinței unei alte organizații județene PSD, cea din orașul Baia. Într-o liniște mormântală, căci nimeni nu avea curaj să ia cuvântul, liderii organizației din Baia au impus prin manipulare, demagogie și amenințări voalate linia grupării Rădăceanu-Voitec. SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 21/1947, f.5-6.

⁶⁹ SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 6/1945-1947, f.72.

⁷⁰ Despre fraudă masivă a comuniștilor la aceste alegeri a se vedea *Istoria Românilor*, vol. IX, p.623-647.

⁷¹ *România.Viața Politică în documente. 1946*, doc.118, p.504.

⁷² Chiar și în plan local propaganda era organizată în jurul ideilor și temelor impuse de comuniști. SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 2/1945, f.79, f.81 și f.147-149.

⁷³ Idem, Fond PSD, dosar nr. 6/1945-1947, f.55-58.

⁷⁴ Regele Mihai I declara în 1947 că „*Rădăceanu se agită pentru ca grupul său să nu fie înghițit de Partidul Comunist*”. Apud, *Istoria Românilor*, vol. IX, p.665.

⁷⁵ SJANBr, Fond PSD, dosar nr. 14/1947, f.112-113.

în fapt pregătindu-se terenul pentru impunerea partidului unic. Mai mult, în 8 iulie 1947 conducerea centrală a PSD București stabilea drept sarcină expresă deputaților socialiști de Brăila să „lămurească” mai cu seamă sindicatele de necesitatea „Frontului Unic Muncitoresc”, respingându-se separatismele căci „numai naivii și dușmanii clasei muncitoare nu sunt pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare.”⁷⁶

Informațiile din documentele locale privind atitudinea agresivă a comuniștilor le confirmă pe cele din memoriul trimis de Roy M. Melbourne, diplomat american de la București, secretarului de stat al SUA, în 28 august 1947, conform cărora deși existau numeroși „muncitori anticomuniști” membri în PSD, care manifestau „repulsie față de tot ce e comunist”, aceștia (muncitorii) începeau „să-și dea seama că nu au altă alternativă decât să intre la comuniști sau să piară”, căci li se spunea răspicat că „zilele Partidului Socialist ca organizație quasi-independentă sunt numărate.”⁷⁷

În fine, după îndepărtarea monarhiei, a ultimului obstacol în calea comuniștilor deplină a țării, crearea Partidului Muncitoresc Român (21-23 februarie 1948) era primită cu supunere de către organizația județeană Brăila a PSD, care accepta propria disoluție în partidul-stat, procesul verbal al ședinței organizației județene fiind încheiat cu formule care ilustrau perfect realitatea momentului: „Trăiască Republica Populară Română, Trăiască Comitetul Central al P.M.R..Trăiască generalul Stalin, continuatorul învățăturilor lui Marx, Engels, Lenin.”⁷⁸

Așadar, anii 1945-1948 au consemnat fenomenul istoric de acaparare a puterii în România de către Partidul Comunist, ca parte a impunerii dominației sovietice nu doar în statul român ci și în Europa Central-Răsăriteană. Acaparea PSDR de către comuniști a avut loc în acest cadru general. Pierderea controlului partidului socialist de către președintele Constantin Titel Petrescu, în urma Congresului General al PSDR din 10 martie 1946, în favoarea grupului procomunism condus de Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec, se explică prin funcțiile și pozițiile deținute de către aceștia din urmă în guvernul Groza, căci au avut pârghiile de putere și decizie prin care au putut influența evoluția partidului în teritoriu, prezentarea situației organizației județene Brăila a PSD fiind elocventă în acest sens, unde lideri locali precum Mihail Bălineanu și Gheorghe Cucu urmând docil linia impusă de miniștrii PSDR.

⁷⁶ Idem, Fond PSD, dosar nr. 2/1945, f.15 și f.41.

⁷⁷ *România. Viața Politică în documente. 1947*, doc.41, p.212.

⁷⁸ Același „entuziasm” răzbătea și la Partidul Național Popular, care și-a mai prelungit însă istoria cu un an de zile. SJANBr, Fond PNP, dosar nr. 12, 1947-1948, f.63.